

VALORIFICĂRI TEORETICE ȘI PERSPECTIVE PRAXIOLOGICE ALE FENOMENULUI JUSTIȚIEI CONSOLIDATE

Andrei NEGRU,
doctor în drept, Conferențiar universitar, Catedra Teoria și Istoria
dreptului,
Facultatea de drept, Universitatea de Stat din Moldova

SUMMARY

The statute of consolidated justice represents a terminological entity from a theoretical point of view and a result of the dynamic process of justice consolidation from a practical point of view, being specific for the justice phenomenon. The paper explains some necessary steps of the mentioned process, for obtaining and maintaining the justice consolidated. Analysing the real state of the national justice represents the first step and it comprises the activity of a variety of actors, who must be selected only on professional criteria (the Supreme Court of Magistracy, the Minister of Justice, professional associations, Prosecution representatives, including the Supreme Court of Prosecutors). The transformation of the general conscience and the juridical professional conscience, specific for the level of juridical ideology and psychology is the second step and it contributes to a new configuration of justice. The third step represents the process of normative transformation and identifying the state institutions able to influence it, for adjusting the law to the functional and organisational aspects of justice. And, as a last step, must be evaluated the final results of the process of justice consolidation, identifying potential difficulties and errors. In conclusion, the process of justice consolidation must be made step by step, to obtain and guarantee the consolidation of justice as a statute and to maintain its quality and efficiency.

Cuvinte cheie: *Justiție consolidată, consolidarea justiției, justiție, magistrat, independența justiției, autoritate judecătorească, stat de drept.*

Statutul de justiție consolidată este identificat drept o entitate terminologică și caracterizează fenomenul justiției, față de care în arealul regimului contemporan democratic sunt înaintate cerințe de calitate și eficiență. Sub aspect praxiologic și doctrinar, statutul de justiție consolidată este perceput ca finalitate a unui proces de consolidare a justiției, aflat într-o dezvoltare dinamică și sintetică, cu diverse variații în funcție de nivelul de manifestare a fenomenului justiției în situații geopolitice concrete și de realitatea în care acesta a luat ființă. Intervenim cu precizarea că statutul de justiție consolidată are un caracter dinamic; dacă am admite că ar putea avea caracter static, valoarea praxiologică și doctrinară a acestuia, în condițiile regimului contemporan democratic, ar fi diminuată. Astfel, considerăm importantă mențiunea că procesul de consolidare a justiției determină finalitatea relativă a statutului justiției consolidate.

Astfel, facem unele explicații cu privire la fenomenul justiției consolidate, prin identificarea următoarelor accepțiuni: justiție consolidată în calitate de statut; consolidarea justiției în calitate de proces; consolidarea justiției în calitate de principiu normativ-juridic. Punând accent pe primele două accepțiuni din compartimentul justiției consolidate

– de statut și de proces, menționăm că latura axiologică a statutului de justiție consolidată impune prezența unui sistem de drepturi subiective caracteristice justiției contemporane, care ar confirma capacitatea acesteia, în integritatea ei generică, de a-și proteja independența, imparțialitatea și integritatea, fără a mai implica o altă putere / autoritate. Procesul con-

solidării justiției, ca cea de-a doua accepțiune, în aspect axiologic, înglobează un ansamblu de măsuri cu caracter dualist: măsuri cu caracter de reformă și măsuri cu caracter de menținere într-o dinamică evolutivă a statutului deja dobândit de justiție consolidate. Dacă ne-am limita numai la măsuri cu caracter de reformă, esența procesului de consolidare a justiției și-ar pierde valoarea sa teoretico - practică.

Etapă de dezvoltare contemporană a societății este caracterizată prin noi fenomene de natură complexă, formate sub presiunea transformărilor radicale care au loc în conștiința umană. Într-un stat realmente puternic justiția este una eficientă, fiind orientată spre promovarea fenomenului juridic drept o valoare absolută. O justiție eficientă și calitativă, percepută de societate ca fenomen real, contribuie, incontestabil, la valorificarea autorității statului. O justiție consolidată este acel fenomen calitativ, orientat spre asigurarea unui echilibru eficient între valorile democratice și capacitatea decizională a statului în ansamblu. Anume organizarea judecătorească, în calitate de entitate unică, apolitică și, totodată, independentă, posedă aptitudini controversate, dar logice – de rigiditate și de flexibilitate, reprezentând acel pilon menit să asigure supremația legii, valorile democratice și o pronunțată consolidare statală în condițiile dezvoltării autonomiei administrației publice locale.

Aceste percepții doctrinare își pot găsi exprimarea atât în statele mari, unite, în realizarea comunicării dintre autonomiile locale și administrația centrală, cât și în statele federale sau în uniunile de state contemporane, unde relațiile sociale dintre subiecții federației sau ai uniunii sunt reglementate juridic prin tratate, constituții ș.a., realizarea lor juridică fiind asigurată de către instanțe de jurisdicție specială. La fel, la etapa contemporană de dezvoltare, justiția consolidată prezintă o importanță incontestabilă și în modul de manifestare a sa în condițiile unui stat mic. În asemenea condiții, eficiența și calitatea justiției consolidate asigură capacitatea decizională operativă a statului, orientată spre pro-

tecția proprietății private și a ordinii de drept în general, fenomene ce pot avea un deficit de stabilitate. Tendința actuală a statelor mici, orientată spre integrarea în uniuni de state, argumentează necesitatea menținerii suveranității și egalității în drepturi cu statele vecine, mai mari, numai prin intermediul unor instanțe sau al unui sistem de instanțe de jurisdicție interstatală. Valoarea justiției consolidate mai poate fi evaluată și prin capacitatea sistemului de instanțe și instituții orientată nu doar spre aplicarea normelor juridice, dar și spre tendințele de creare a anumitor norme cu caracter juridic în situații de analogie a legii și de analogie a dreptului. La fel, sistemul de drepturi subiective caracteristice justiției consolidate necesită a include în sine și pe cele ce rezultă nemijlocit din perspectivele de realizare a funcției jurisdicționale și anume de interpretare cazuală a normelor juridice în situația de emiteră a actului de aplicare (actul de justiție) și de respectare a legalității și constituționalității normelor de drept respective.

Nivelul de dezvoltare socio-statală în spațiul și după modelul european al statului de drept impune exigențe dure de calitate față de fenomenul justiției, care determină și perspectivele invocate de dezvoltare. În scopul evitării unor discuții suplimentare, menționăm necesitatea identificării și caracterizării unor calități ce determină justiția contemporană, evidențiindu-i trăsăturile conceptuale în realitatea contemporană. În scopul garantării și menținerii unui regim politic democratic, realitatea juridică în condițiile statului de drept dictează necesitatea precizării și caracterizării statutului justiției. În opinia noastră, cerințele față de sistemul menționat au un caracter complex, determinat de însăși natura fenomenului. Așadar, **o justiție consolidată este o justiție cu un statut bine determinat, caracterizat printr-o dinamică de dezvoltare coroborată cu dinamica de dezvoltare a societății contemporane.** Statutul în cauză este destinat pentru asigurarea esenței justiției – de a restaura anumite drepturi subiective și de a efectua, în anumite condiții, funcțiile de control al legalității în activitatea

ramurii legislative și a celei executive ale puterii. La etapa actuală de dezvoltare a societății necesitatea obiectivă de determinare a naturii, esenței și a elementelor constitutive ale statutului menționat se explică atât prin creșterea ponderii valorice a legislativului și executivului în viața socială, cât și prin tendința notorie din partea ramurilor menționate de a controla autoritatea judecătorească și justiția în ansamblu. Această tendință, realizabilă în regimurile totalitare, devine dezirabilă în condițiile statului de drept. Identificarea instituțională, organizațională și funcțională a acestui statut de justiție consolidată coincide cu un proces de reformă socială, de natură psiho – ideologică, inițiat și desfășurat de actorii politici pe arena statului de drept. Această reformă urmărește nu numai un aranjament tehnic și ierarhic, ci presupune și considerabile transformări ale conștiinței juridice profesionale și ale celei general-sociale.

În rezultatul unei complexe caracterizări a naturii și structurii justiției consolidate, considerăm necesar a expune anumite opinii cu referință la implementarea praxiologică a acestui statut. Reamintim că acesta este rezultatul unui proces dinamic de transformare a fenomenului justiției, prin ajustarea la anumite standarde, ce ar asigura realizarea principiului independenței, imparțialității și inamovibilității judecătorului și a justiției în ansamblu. Caracterul complex și dinamic al acestui proces de consolidare a justiției solicită perceperea unei sistematizări de activități consecutive, orientate spre o realizare eficientă și legală a procesului însuși. Anume aceste caracteristici, de eficiență și legalitate, sunt indicatorii prezenței unui areal al statului de drept cu conținut de regim politic democratic¹. Renumita frază machiavelică ”scopul scuză mijloacele” este incompatibilă cu procesul în cauză. Depășirea limitelor psihologice ale regulilor juridice din domeniu reduce la nulitate absolută eforturile de formare a unui statut de justiție consolidată. Altfel spus, în procesul de consolidare a justiției se cere respectarea cu strictețe a principiilor echității și legalității. La fel, apare necesitatea stringentă și obligatorie de

implicare a unui număr impunător de personalități, activitatea cărora să fie opozabilă procesului de consolidare a justiției, din anumite considerente particulare sau de natură generică. Vorbim despre interese materiale, politice, despre statut, incapacitatea de a se moderniza, ipocrizia înăscută ș.a. În calitate de profesioniști din domeniul dreptului, persoanele menționate ar utiliza tot cuantumul de posibilități vizibil-legale și latent-ilegale de a discredita intențiile și autorii eventualului proces de consolidare a justiției naționale. Principiile echității și legalității ar fi eventuale piedici pentru autorii și adepții acestui proces, însă respectarea acestora peste o perioadă scurtă de timp ar contribui la formarea autorității acelor personalități, care ar fi privite ca adepți sau autori ai procesului de consolidare a justiției naționale. Este important a face anumite concluzii privind caracterul complex al acestui statut de autoritate, manifestat atât prin acțiuni publice, concrete din punct de vedere praxiologice, cât și prin acțiuni de natură conceptual-teoretică, orientate spre promovarea procesului de consolidare a justiției. La fel, menționăm și implicarea unor reprezentanți ai profesiei juridice, care, din diferite considerente, numai ar mima realizarea acestui proces de consolidare a justiției, dăunând astfel într-o proporție incomparabil mai mare interesului urmărit. Pericolul mimării se manifestă prin pierderea oportunității momentului favorabil pentru inițierea procesului de consolidare a justiției, precum și prin autoritatea actorilor cu intenții corespunzătoare. Antrenarea ulterioară a aparenților „specialiști”, incapabili a avea propria opinie în domeniu, poate crea pericolul identificării de piste greșite de activitate, fără a sesiza gravitatea situației. Este nevoie de o pregătire profesională avansată, net superioară pregătirii oponentilor acestui proces. Consecutivitatea acțiunilor și declarațiilor publice trebuie să fie evidentă și comună. În condițiile unui regim politic democratic, o persoană, oricât de democratică nu i-ar fi opiniile în domeniu, nu ar avea posibilitatea de realizare a oportunităților enunțate. Napoleon Bonaparte a contribuit substanțial la adopta-

rea Codului Civil francez din anul 1804, însă el se afla în pragul unei dictaturi monarhice de performanță. Abstractizându-ne de la conjunctura politică, vom identifica acele etape de consecutivitate logică și de natură socio-juridică ce acordă procesului de consolidare a justiției o eventuală și așteptată finalitate.

Elaborarea unei strategii complexe de reformă, orientată spre identificarea statutului de justiție consolidată, prezumă nu numai crearea de conținut, dar și descrierea și evaluarea formei de promovare și implementare socială a conținutului. În scopul obținerii unui impact de eficiență maximă, avem posibilitatea de evidențiere și caracterizare a anumitor etape ce vizează elaborarea și implementarea acestui proces, orientat, în final, spre dobândirea statutului menționat. Studiul teoretico-praxiologic al fenomenului vizat face posibilă identificarea următoarelor etape de implementare a procesului de consolidare a justiției în arealul unui regim politic democratic la etapa contemporană: 1) efectuarea unei analize a stării de fapt, ce reflectă situația reală din justiția națională; 2) transformarea conștiinței juridice profesionale și generale a persoanelor interesate și afectate de acest proces preconizat pentru implementare, atât la nivel de ideologie juridică, cât mai ales la nivel de psihologie juridică profesională; 3) efectuarea unor ajustări de natură legislativ-normativă, orientate spre recunoașterea statutului exact al instituțiilor implicate într-o formă sau alta în procesul de realizare a justiției, ce ar viza noi reglementări juridice de natură instituțională, organizațională sau funcțională a acestora; 4) evaluarea rezultatelor de finalitate a procesului de consolidare a justiției, identificarea imperfecțiunilor și înlăturarea acestora atât la nivel doctrinar, cât și la nivel praxiologic. În continuare, va urma o caracteristică detaliată a acestor etape, ce nu au caracter categoric în aspect numeric sau de volum, precum și o analiză a întregului proces de consolidare a justiției, în scopul stabilirii unui statut corespunzător de justiție consolidată, capabil a impulsiona dobândirea de către justiție a caracteristicii valorice in-

rente, absolut necesare în condițiile unui regim politic democratic.

Efectuarea unei analize a stării de fapt, ce reflectă situația reală din justiția națională, este o primă etapă logic necesară. Competența de realizare a acestei etape este una destul de liberală în identificarea subiecților responsabili. Actorii, dacă ne permitem o așa denumire, implicați în procesul de evaluare menționat, urmează a fi selectați, în primul rând, pe principiul profesionalismului. Starea reală a lucrurilor o pot aprecia doar specialiștii în domeniu. Astfel, vorbim despre Consiliul Superior al Magistraturii, Ministerul Justiției, Asociațiile profesionale din domeniu (Asociația judecătorilor, de exemplu), reprezentanții Procuraturii (desigur, și a Consiliului Superior al Procurorilor, dacă o atare entitate este instituită prin legislația națională), Uniunea Avocaților, mediul academic și alți reprezentanți ai societății civile. Nu putem amplasa această sarcină numai în seama Consiliului Superior al Magistraturii, deoarece acest proces cuprinde nu numai activități cu caracter juridic, dar și politic. La fel, nu este suficientă atragerea în procesul menționat a societății civile; prezența și implicarea are un impact pozitiv asupra procesului, însă aglomerația „specialiștilor” în domeniu nu generează neapărat eficiență în obținerea rezultatelor; mai mult ca atât, fiecare dintre „specialiști”, de regulă, urmărește obținerea unor rezultate particulare, care, deseori, nu coincid cu rezultatul general așteptat. Etapa caracterizată necesită o selectare atentă, minuțioasă a personalităților - reprezentanți ai societății civile, doar pe principiul profesionalismului. Implicarea presei la etapa de evaluare nu este oportună din mai multe considerente. În primul rând, sub aspect profesional nu ar avea loc o analiză sinceră și obiectivă a imperfecțiunilor depistate, fapt ce ar bloca realizarea etapelor ulterioare. În al doilea rând, o abordare neprofesională, sub aspect juridic, ar genera tensiuni sociale deseori neargumentate, ce nu ar contribui la realizarea eficientă a etapei în cauză. Este absolut necesar, în opinia noastră, de antrenat în procesul menționat reprezentanții asociațiilor

profesionale din domeniu, deoarece ar determina o antrenare generală a reprezentanților profesiilor implicate și a celor afectate de acest proces de identificare a statutului de justiție consolidată. Or, nimeni nu cunoaște mai bine imperfecțiunile justiției naționale decât profesioniștii în domeniu, care, la fel, sunt cointeresați de noi transformări și găsirea de soluții pentru dificultățile apărute în activitatea profesională. Asociațiile profesionale, prin implicarea lor, ar asigura un echilibru în procesul de consolidare a justiției în general și în procesul de efectuare a analizei stării de fapt, ce reflectă situația reală din justiția națională, în coraport cu Consiliul Superior al Magistraturii, care poate avea o tendință de atenuare a unor probleme stringente din domeniu, în scopul reducerii aprecierilor negative date activității sale. Ministerul Justiției ocupă, de rând cu Consiliul Superior al Magistraturii, unul dintre principalele roluri în procesul de evaluare a stării de fapt în domeniu. Antrenarea acestei instituții din sfera executivului, dar care posedă o implicare profesională, ce rezultă din funcțiile și sarcinile atribuite prin lege, este de o importanță deosebită pentru procesul de consolidare a justiției. Identificarea finală a unui statut de justiție consolidată și evaluarea curentă a situației de fapt generează, în caz de obținere a unor rezultate pozitive, anumite dividende politice de durată. Mediul academic poate acorda un suport teoretic, nu din cauza că reprezentanții justiției nu posedă o pregătire teoretică suficientă, ci din necesitatea unei abordări profesioniste, efectuate de cineva din afara sistemului; asemenea lucrări, bazate pe consultări cu teoreticieni, academicieni au, de cele mai dese ori, un caracter benefic. Antrenarea mediului academic la fel necesită a fi selectivă, din considerentele și argumentele evidențiate anterior. Și reprezentanții profesiilor care contribuie la realizarea justiției prin activitatea lor cotidiană, fără a ne pronunța la moment despre ponderea fiecărei profesii, necesită a fi antrenați la această etapă, în scopul depistării anumitor neajunsuri, omiteri în reglementare juridică, organizare sau funcționare a justiției. În

acest context, evidențiem organele procuraturii și, pornind de la un principiu fundamental al procedurii de judecată – cel contradictorialității, reprezentanții profesiei de avocat.

Complexitatea cercului de subiecți, care într-o eventuală perspectivă urmează a fi antrenați la realizarea acestei prime etape, demonstrează și gradul de complexitate a problemei și a sarcinilor ce urmează a fi îndeplinite. Anume depistarea factorilor de presiune și a conflictelor de interese în sfera justiției, precum și a abuzurilor și abaterilor disciplinare sau de natură deontologică și constituie esența acestei etape. Factorii de presiune pot avea influență atât asupra autorității judecătorești în ansamblu, cât și asupra unor instanțe în parte sau asupra unui judecător sau altă instituție ce contribuie la realizarea justiției. Factorii de presiune pot influența acele categorii de instituții și persoane, în statutul cărora o poziție aparte o ocupă independența ca principiu de activitate. Conflictele de interese pot ieși la iveală în procesul de instituționalizare, organizare și funcționare a instituțiilor din sfera justiției, esența acestora fiind exprimată prin intercalarea unor interese de natură instituțională sau personală, în scopul admiterii unor fraude de lege. Datele cu privire la organizarea și, mai ales, la funcționarea justiției, vor contribui, în special, la evaluarea situației reale și la identificarea pistelor de activitate, orientate spre consolidarea justiției ca fenomen și rezultat. Complexitatea informației supusă evaluării necesită antrenarea unui vast spectru profesional, uneori depărtat de fenomenul juridic. Astfel, considerăm oportună antrenarea, la anumite etape ale procesului de consolidare a justiției, cu caracter permanent sau episodic, a specialiștilor de înaltă calificare din domeniul statisticii, psihologiei, medicinei și din alte domenii, care la moment nici nu pot fi identificate.

Transformarea conștiinței juridice profesionale și generale a persoanelor interesate și afectate de acest proces preconizat pentru implementare, atât la nivel de ideologie juridică, cât mai ales la nivel de psihologie juridică profesională, reprezintă o a doua etapă a proce-

sului de consolidare a justiției. În timpul transformărilor intense din societate are loc schimbarea mentalităților, stărilor psihologice, sentimentelor juridice, care determină o nouă configurare a juridicului². Orice persoană inițiată în știința juridică recunoaște și acceptă valoarea și importanța conștiinței juridice pentru implementarea unor noi reglementări juridice și identificarea unor noi raporturi juridice într-un domeniu concret. Fără o modificare a conștiinței juridice generale și profesionale, transformările menționate nu ar avea rezultatul scontat, evaluat prin prisma posibilităților maxime, efectele acestora fiind minime sau poate chiar negative. Complexitatea transformărilor, impactul lor social nu vor produce efecte nu numai în sfera justiției, ci și în diverse domenii ale vieții sociale. În situația garantării la nivel maxim a eficienței procesului de consolidare a justiției, în arealul impactului social rezultat va fi inclus mediul de afaceri, sistemul de instruire inițială din domeniul dreptului, va fi afectat fenomenul corupției și alte fenomene negative ale societății în favoarea altora, de natură pozitivă. Anume în procesul de realizare a acestei etape se intensifică rolul mass-media și capacitățile profesionale ale acesteia. Mediatizarea procesului de reforme, complexitatea și importanța acestuia pentru dezvoltarea generală a societății constituie oportunități de maximă valoare, în finalitatea căruia identificăm un alt nivel de cunoștințe și atitudini față de fenomenul juridic în general și față de procesul de consolidare a justiției în special. Sensibilizarea publică prin popularizarea acestui proces de reformare și de depistare a mecanismelor și tehnicilor orientate spre o justiție consolidată determină formarea unei conștiințe juridice generale, care reflectă cunoașterea fenomenului juridic de întreaga societate; este un fenomen pozitiv, orientat spre izolarea oponentilor procesului de reformă a justiției, care, din cauza evitării conștientă a discuțiilor publice privind diverse fapte în care au fost implicați, de genul factorilor de presiune și a conflictelor de interese ar comite, involuntar, greșeli și abateri de la principiul legalității. La fel,

mediatizarea procesului de consolidare a justiției ar genera o dinamică a conștiinței juridice profesionale, ar forma un interes național accentuat față de fenomenul în cauză, accentuându-i, astfel, importanța și valoarea. Transpunerea în realitate a conștiinței juridice profesionale și generale, în aspect socio-praxiologic, necesită a fi exprimată printr-un sistem de suporturi metodologice, explicate doctrinar ca și procedee ce necesită a fi utilizat. Printre aceste procedee, care pot varia de la un proces de consolidare la altul, în funcție de reperele concrete care-i determină începuturile, precum și de amara experiență a realității sociale naționale, ar fi: existența unor garanții materiale pentru magistrați; condiții de muncă adecvate pentru magistrați și pentru alți subiecți de expresie profesională, care contribuie la realizarea justiției; asigurarea magistraților cu oportunități de carieră profesională obiectivă ș.a. Generalizând, transformarea conștiinței juridice profesionale este condiționată de o demonstrație promptă a intenției guvernării de implicare constructivă în procesul de consolidare a justiției. Un factor care contribuie la transformarea conștiinței juridice profesionale este demonstrat prin acțiunile ferme ale organelor de autoadministrare ale justiției, orientate spre responsabilizarea magistraților. Lipsa de responsabilitate, alături de insuficiența remunerării, mai este argumentată și printr-un vădit dezechilibru între activitatea Consiliului Superior al Magistraturii și a Colegiului de Calificare, care activează „pe lângă” primul. Experiența formării Consiliului Superior al Magistraturii și a Colegiului de Calificare explică conservatismul primului în procesul decizional și incapacitatea de adoptare a hotărârilor de importanță majoră. Anume elaborarea și promovarea unui complex de strategii consecvente, orientate către toți magistrații și actorii implicați în procesul de realizare a justiției, conlucrarea eficientă între instituțiile justiției și Ministerul Justiției ar contribui substanțial, grație relevanței praxiologice, la transformarea calitativ-positivă a conștiinței juridice și la dezvoltarea culturii juridice profesionale și generale.

La etapa de *efectuare a unor ajustări de natură legislativ-normativă, orientate spre identificarea statutului exact al instituțiilor implicate într-o formă sau alta în procesul de realizare a justiției*, se identifică oportunitatea de realizare a acelor transformări, de formă și de conținut, direcționate spre optimizarea reglementărilor de natură instituțională, organizațională și funcțională. Aceste transformări și identifică mecanismele și tehnicile orientate spre stabilirea statutului de justiție consolidată. La această etapă se stabilesc limitele de interacțiune dintre:

a) instanțele judecătorești și instituția de autoadministrare a autorității judecătorești;

b) instituțiile care nemijlocit realizează justiția și instituțiile care contribuie, prin activitatea lor, la realizarea justiției;

c) autoritatea judecătorească și Curtea Constituțională;

d) autoritatea judecătorească și entitățile de funcționari publici sau angajați contractual, ce asigură, prin activitatea lor, aspectul tehnic al procesului de realizare a justiției;

e) autoritatea judecătorească și celelalte două ramuri ale puterii de stat.

Coraportul dintre instanțele judecătorești și Consiliul Superior al Magistraturii cuprinde un ansamblu de domenii de reglementare juridică ce necesită a fi elaborate sau perfecționate în scopul realizării principiului independenței, imparțialității și inamovibilității, care se pot manifesta numai în condițiile obținerii statutului de justiție consolidată. Pornind de la componența și modul de formare a Consiliului Superior al Magistraturii³, de la corespunderea acestor procese cu standardele europene în domeniu⁴, competența Consiliului Superior al Magistraturii⁵, limitată de guvernarea comunistă în toate domeniile posibile și nedevelopată în nici un fel de guvernările AIE-I și AIE-II, de la numărul de membri, care este, în opinia noastră, insuficient⁶ și determină blocajele decizionale în domeniu, de la oportunitatea existenței Colegiilor de calificare și disciplinar cu statut de „pe lângă” Consiliul Superior al Magistraturii, fiind încălcate, în acest mod, preve-

derile constituționale în domeniu⁷, de la lipsa din competența CSM-ului național a capacității de jurisdicție în domeniu⁸, de la competența ambiguă a aceluiași Consiliu Superior al Magistraturii în procesul de organizare a studiilor în cadrul Institutului Național al Justiției⁹, de la statutul neclar și alogic al Institutului Național al Justiției, ce se află în subordinea Ministerului Justiției¹⁰ – reprezentant al puterii executive, neclaritatea la nivel național în structura învățământului universitar-juridic, de la criteriile vădit tendențioase aflate la baza formării și activității Colegiilor de calificare și disciplinar¹¹, modul de numire în funcție a judecătorilor¹², lipsa criteriilor obiective de numire și promovare în cariera juridică a judecătorilor¹³, amplasarea ambiguă a organelor procuraturii în sistemul de realizare a justiției, lipsa suportului constituțional al Consiliului Superior al Procurorilor și al Colegiilor de calificare și disciplinar¹⁴, ce posedă, la fel, statut de „pe lângă”, de la necesitatea de includere a procurorilor în categoria magistraților și reglementarea statutului acestora pe baza principiului independenței, imparțialității și inamovibilității în activitatea profesională¹⁵, de la descentralizarea Procuraturii, formarea unui departament de anchetă, de la competențele stranii, prin limitările incluse ale Adunării Generale a judecătorilor¹⁶ și prin limitările, nostime chiar, ale competențelor Adunării Generale a procurorilor¹⁷ – toate aceste domenii de reglementare juridică și subiectele de discuție doctrinal-praxiologice urmează a fi revăzute, deoarece reglementările actuale sunt efectuate cu o finețe deosebită, în scopul stabilirii unui control latent din partea politicului asupra autorității judecătorești și asupra justiției în ansamblu, ceea ce contravine conceptual cu statutul de justiție consolidată. Aceste domenii de reglementare juridică necesită a fi evidențiate, în primul rând, de Consiliul Superior al Magistraturii, care, la moment, datorită structurii, componenței și competenței atribuite prin lege, se confruntă în activitatea sa mari dificultăți. Anume aceste domenii și ar trebui să prezinte o atenție deosebită în proiectul Strategiei de reformă din domeniul

justiției, regretabil întârziată în realitatea juridică națională, datorită implicării politicului în domeniu și a unor ambiții aberante de profesionalism iluzoriu.

Coraportul dintre instituțiile care nemijlocit realizează justiția și instituțiile care contribuie prin activitatea lor la realizarea justiției reflectă interacțiunea funcțională, dar, probabil, și organizațională, într-o anumită măsură, dintre instanțele autorității judecătorești și organele procuraturii. Este un domeniu ce nu reflectă într-o formă directă procesul de consolidare a justiției; totuși, influențează într-un mod substanțial calitatea și eficiența justiției. O conlucrare constructivă, orientată spre eficientizarea și sporirea calității justiției, ar fi determinată de acordarea statutului de magistrat procurorilor. Independența, atât de necesară procurorilor naționali în activitatea lor profesională, cu toate consecințele sistemice, ar determina o nouă calitate a rezultatelor profesionale și o responsabilitate avansată; totodată, ar contribui substanțial la sporirea calității profesionale în activitate. O gestiune de autoadministrare unică, prin intermediul unei instituții în domeniu, cu o structură bicamerală, considerabil ar ridica calitatea și eficiența justiției penale. La fel, ca o consecință, principiul contradictorialității va determina un aflor de calitate și în activitatea instituției avocaturii în realitatea juridică națională.

Coraportul dintre autoritatea judecătorească și entitățile de funcționari publici sau de angajați contractual, care asigură, prin activitatea lor, aspectul tehnic al procesului de realizare a justiției, prezintă un domeniu specific al procesului de realizare a justiției, care nu este mai puțin important pentru identificarea statutului de justiție consolidată. Ne referim la activitatea cotidiană a colaboratorilor ce efectuează o activitate creativ-tehnică în procesul de realizare a justiției și, în acest mod, completează activitatea judecătorului, eliberându-l de o pluralitate de obligații și acordând posibilitate de concentrare asupra garantării efective a calității și eficienței justiției în procesul de realizare concretă a acesteia. Această entitate este forma-

tă din mai mulți reprezentanți, cum ar fi grefieri, referenți, consultanți, traducători, asistenți tehnici etc. Anticipând un eventual reproș referitor la tupeul de amplasare a acestor categorii profesionale într-o entitate unică, menționăm atenția sporită ce necesită a fi acordată statutului acestor reprezentanți profesionali și garanțiilor statutare, chiar numai din considerentul că activitatea lor asigură o eficientă și calitativă realizare a justiției. Absența garanțiilor statutare în domeniu va fi un impediment serios al procesului de consolidare a justiției. Deși în majoritatea cazurilor, în funcție de reglementările naționale, reprezentanții acestor entități profesionale posedă statut de funcționar public, statutul necesită a fi completat cu acele obligațiuni juridice de natură deontologică, specifice reprezentanților autorității judecătorești. Astfel, apare necesitatea de a identifica statutul de funcționar public, de specialist etc. din cadrul justiției. Suplimentar, realitatea juridică națională evidențiază o lipsă de perspectivă în cariera profesională a acestor entități. Lipsa unor cadre de înaltă calificare în domeniu ne dovedește că aceste profesii sunt mai degrabă o treaptă intermediară de avansare în cariera juridică de judecător. Este un fenomen salutar, însă absența garanțiilor profesionale de ordin material și social generează o frecventă fluctuație de cadre în domeniile profesionale menționate, calitatea și eficiența justiției fiind afectate, în rezultat, de pregătirea profesională insuficientă a persoanelor amintite. Fiind egalat cu statutul funcționarilor publici, statutul profesional al reprezentanților profesiilor ce contribuie la asigurarea tehnică a activității justiției ar trebui gestionat tot de Consiliul Superior al Magistraturii, ținând cont de relevanța acestor subiecți de drept pentru definitivarea statutului de justiție consolidată.

Procesul de consolidare a justiției sau de identificare a statutului de justiție consolidată stabilește o interacțiune calitativă, absolut novatoare, între autoritatea judecătorească și celelalte două elemente din structura trihotomică a puterii de stat – puterea legislativă și puterea executivă. Deși este un concept tradițional,

cunoscut pentru doctrina juridică, vom accentua importanța percepției ca autoritate a instanțelor judecătorești de orice jurisdicție, prin prisma funcționării acestora. Perceperea acestui domeniu instituțional în calitate de ramură a puterii de stat, înzestrată individual cu statut de „putere” și, corespunzător, cu statut de „putere judecătorească”, va crea inevitabil o tendință și o posibilitate conceptuală de prevalare, dominare din partea unei alte ramuri ale puterii de stat, identificată de Montesquieu. Conceptual, prin prisma statutului de „autoritate”, ca exponent al puterii de stat, se poate explica atât natura structurii trihotomice a puterii statale, cât și unitatea și indivizibilitatea acesteia. Mai mult ca atât, statutul de „autoritate” atribuit activității jurisdicționale a instanțelor nu numai că determină categoria de „autoritate judecătorească”, dar și exclude, într-o mare măsură, eventualele tentative de instaurare a anumitor forme de imixiune din partea celorlalte ramuri ale puterii de stat. Statutul de justiție consolidată, determinat prin valorificarea principiilor de independență, imparțialitate și inamovibilitate a magistraților, prezumă poziționarea pe principii de egalitate a autorității judecătorești în structura trihotomică a puterii de stat și exclude orice atentat posibil de natură instituțională, organizațională și funcțională asupra justiției.

A patra etapă, *evaluarea rezultatelor de finalitate a procesului de consolidare a justiției, identificarea imperfecțiunilor și înlăturarea acestora atât la nivel doctrinar, cât și la nivel praxiologic*, reprezintă o analiză finală a eficienței și dinamicii procesului menționat și formularea unei concluzii asupra statutului de justiție consolidată. Sesizarea rezultatelor obținute, evaluarea sub aspectul calității a acestui statut, care se va manifesta ca fenomen socio-juridic nou pentru societatea contemporană, anume prin natura sa dinamică, apare inclusiv în calitate de fenomen de autoperfecționare a sa. Analiza doctrinară-praxiologică, ce prezumă a avea un caracter perpetuu, va dovedi vitalitatea, necesitatea și utilitatea acestui statut de justiție consolidată, capabil, prin potențialul propriu

complex (doctrinar și praxiologic), de a se autoperfecționa în condițiile unei percepții obiective a realității sociale. Fenomenele negative sesizate în interiorul justiției naționale nu apar numai ca rezultat al influenței politicului asupra justiției, dar și al impotenței justiției însăși de a se autoperfecționa și moderniza sub aspect organizațional și, mai ales, funcțional. În acest scop, reprezentanții autorității judecătorești, ai altor instituții ce contribuie la realizarea justiției necesită a se autoperfecționa nu numai în aspect practic, dar și în aspect teoretic. Altfel, viitorul în procesul de autoadministrare și gestionare organizațional-funcțională ar reveni reprezentanților doctrinelor juridice, fapt care nu ar contribui neapărat la îmbunătățirea calității și eficienței activității profesionale. Orice proces de modernizare și dezvoltare nu poate fi generalizat și teoretizat la nesfârșit. Particularitățile naționale pot influența considerabil orice realizări teoretice ale procesului de consolidare a justiției. La fel, poate fi identificat și rolul factorului uman, al anumitor personalități în domeniul profesional respectiv. Toate aceste individualizări trebuie evaluate atât la etapele inițiale ale procesului de consolidare a justiției și de identificare a statutului de justiție consolidată, cât și la etapa finală ce caracterizează acest proces. O retrospectivă analitică incontestabil va contribui la sporirea calității justiției consolidate, ca finalitate a procesului de consolidare a justiției. Evident, această finalitate, conceptual, nu poate avea un caracter static și ar trebui realizată de întreaga comunitate juridică și în aspect doctrinar, și în aspect practic. Astfel, drept obiectiv final al procesului de consolidare a justiției menționăm definitivarea statutului de justiție consolidată, caracterizat printr-un sistem de drepturi de natură subiectivă și orientat spre o manifestare reală în sistemul trihotomic al puterii de stat, prin prisma activității calitative și eficiente a justiției, desfășurată pe principiile imparțialității, inamovibilității și independenței. La fel, procesul de consolidare a justiției este orientat spre o delimitare clară a obligațiilor juridice atribuite justiției în calitate de sistem de organe de

stat. Procesul de consolidare a justiției, în aspect doctrinar, este similar unui model de natură generică, ce poate fi ajustat, în particular, la orice variație socială. Reformele concrete, la o anumită etapă de dezvoltare etatică, prezintă o valoare teoretică – praxiologică concretă și individuală, specifică situației reale abordate.

În concluzie, descoperim noi piste și domenii de cercetare teoretico-practică atât a procesului de consolidare a justiției în realitatea juridică contemporană, cât și a statutului de justiție consolidată. Domeniile menționate cuprind o diversitate structurală, ce poate coincide cu diversitatea structurală a fenomenului juridic în ansamblu, deoarece justiția, prin realizarea ei, reprezintă o finalitate a dreptului. Etapele de instaurare a fenomenului justiției în manifestarea sa multiaspectuală contribuie esențial la perceperea naturii și la realizarea praxiologică fenomenului.

Note:

¹ Coptileț Valentina. Incompatibilitatea instituțiilor juridice medievale cu conceptul statutului de drept (pe materialele organizării judecătorești și a procesului judiciar în Basarabia după 1812). În: Edificarea statului de drept: Materialele conferinței științifico-practice, Chișinău, 26-27 septembrie 2003. Chișinău: Bons Office, 2003, p. 310-314.

² Aramă Elena. Statul de drept și puterea discreționară a judecătorului. În: Edificarea statului de drept: Materialele conferinței științifico-practice, Chișinău, 26-27 septembrie 2003. Chișinău: Bons Office, 2003, p. 291.

³ Negru Andrei, Negru, Boris. Reflecții cu privire la legitimitatea Consiliului Superior al Magistraturii în contextul legislației naționale actuale și a standardelor europene. În: Revista Națională de Drept. Chișinău. 2010. Nr.1. p. 51-54.

⁴ Carta Europeană cu privire la statutul judecătorului, Srasbourg, 1998/www.csm1909.ro, /vizitat 04.04.2011/

⁵ Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii, nr. 947-XIII din 19.07.96. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.64/641, din 03.10.1996. Republicată: Monitorul Oficial, nr.186-188/752 din 22.08.2003.

⁶ Negru Andrei. Negru Boris. Op.cit., p. 52.

⁷ Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29 iulie 1994, intrată în vigoare la 27 august 1994. În: Monitorul Ofici-

al al Republicii Moldova. 1994, nr 1.

⁸ Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii nr. 947-XIII din 19.07.96. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.64/641 din 03.10.1996. Republicată: Monitorul Oficial, nr.186-188/752 din 22.08.2003.

⁹ Negru Andrei. Aspecte de legalitate a unor reglementări juridice naționale în sfera justiției. În: Revista Națională de Drept, Chișinău, 2010, nr. 2, p. 41- 45.

¹⁰ Negru Andrei. Cariera judecătorului în realitatea juridică națională. Tendințe de reglementare. În: Revista de studii și cercetări juridice. Chișinău. 2010. nr. 3-4.

¹¹ Negru Andrei. Expunere de opinii referitoare la reglementările juridice naționale în domeniul formării și activității Colegiului disciplinar și a răspunderii disciplinare a judecătorilor. În: Revista Națională de Drept, Chișinău, 2011, Nr1, p. 10-18.

¹² Legea cu privire la statutul judecătorului nr. 544-XIII din 20.07.95. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.59-60/664 din 26.10.1995. Republicată: Monitorul Oficial nr.117-119/946, din 15.08.2002.

¹³ Regulamentul privind modul de organizare și desfășurare a concursului pentru suplinirea posturilor vacante de judecător, de președinte sau vicepreședinte al instanțelor judecătorești, de promovare în instanțele ierarhice superioare, adoptat prin hotărârea CSM Nr 68/3 din 01 martie 2007, www.csm.md, /vizitat 17.03.2010/

¹⁴ Legea cu privire la Procuratură nr. 294-XVI din 25.12.2008. În: Monitorul Oficial, nr.55-56/155, din 17.03.2009.; Principii fundamentale asupra independenței sistemului judiciar, adoptate de cel de-al Șaptelea Congres al Națiunilor Unite privind Prevenirea infracțiunilor și tratamentul infractorilor susținut la Milano, din 26 august până la 6 septembrie 1985 și avizate prin Rezoluțiile 40/32 din 29 noiembrie 1985 și 40/146 din decembrie 1985 ale Adunării Generale. Expunerea de motive www.csm1909.ro, / vizitat 16.02.2009/

¹⁵ Legea cu privire la Procuratură nr. 294-XVI din 25.12.2008. În: Monitorul Oficial, nr.55-56/155, din 17.03.2009.

¹⁶ Legea cu privire la statutul judecătorului nr. 544-XIII, din 20.07.95. În: Monitorul Oficial al R.Moldova, nr.59-60/664, din 26.10.1995. Republicată: Monitorul Oficial, nr.117-119/946, din 15.08.2002

¹⁷ Legea cu privire la Procuratură, nr. 294-XVI, din 25.12.2008. În: Monitorul Oficial, nr.55-56/155, din 17.03.2009.